

Tema 9. Els primers contactes de Xina amb el món europeu

- a. Arribada de portuguesos i castellans
- b. Els jesuïtes a Xina
- c. La Xina de la Il·lustració

Després de l'arribada de Vasco de Gama a Calicut el 1498, els portuguesos van implantar diverses factories en el circuit de l'Índic. El 1511, en conquerir Malaca, van prendre contacte amb els xinesos, i les primeres notícies sobre aquests i sobre la seva extraordinària riquesa van arribar a Europa.

Atrets per les possibilitats comercials, els primers portuguesos arriben a Xina el 1517, on són rebuts amb reticència tant per la seva anterior conquesta de Malaca, que era un estat tributari de Xina, com pel seu comportament a Canton. Els enfrontaments constants amb els xinesos van desembocar en una prohibició pels portuguesos d'entrar a Xina. En veure's negada l'entrada, els vaixells portuguesos es desplacen cap a les costes del Fujian i se sumen als pirates xinesos i japonesos que en saquegen constantment les costes. Finalment, gràcies potser a la col·laboració dels portuguesos per acabar amb un niu de pirates, els xinesos els autoritzen a estar-se en la petita península de Macao a partir de 1552. Des d'allí van establir un lucratiu circuit comercial entre Malaca, Macao i Nagasaki en el qual hi van participar activament els jesuïtes.

Els castellans van arribar amb Legazpi a les Filipines el 1564 i es van implantar primer a Cebú, per fundar Manila el 1571. La proximitat de Xina donava a les Filipines un interès comercial i immediatament es va organitzar el Galeón de Manila que, en un trajecte que anava de Manila a Acapulco, portava regularment plata americana -que els xinesos utilitzaven o bé tal qual o bé gravant-hi algun caràcter al damunt-. De tornada, el Galeón portava sedes -tant pels civils com per l'Església- i porcellana xinesa cap a Mèxic i Perú. El volum d'aquest comerç, que va créixer espectacularment entre els segles XVI i XVII, explica la importància dels xinesos o *sangleys* a Manila, on vivien reclosos en un barri propi -el Parian- i on eren sotmesos a lleves forçoses i a freqüents pogroms per part dels castellans: una pauta que es reproduirà de forma quasi idèntica durant el segle XVIII a la Batavia dels holandesos.

Les primeres informacions sobre Xina procedien dels captius portuguesos i van ser recopilades en el llibre de Gaspar da Cruz. Els primers viatges de què ens ha quedat relació van sortir de les Filipines: el de Martín de Rada i Loarca el 1575 – que identifica per primer cop Xina amb el Cathay de Marco Polo – i el d'Alfaro el 1576. L'essencial d'aquests viatges està inclòs en la Historia del Gran Reyno de la China, de Juan González de Mendoza, publicada el 1585: és el primer llibre europeu sobre Xina i conté ja una informació acuradíssima. Simultàniament, els xinesos descriuen ara per primer cop en els seus llibres d'història els estrangers que estan arribant a les seves costes.

A part dels comerciants, per Xina s'hi van interessar immediatament els missioners. A les Filipines hi havia sobretot agustins, dominics i franciscans i a ells es deuen les primeres relacions sobre Xina que ens han arribat. Els primers contactes d'aquests ordes religiosos amb Xina és visible en múltiples peces de ceràmica de simbologia inequívocament occidental. El 1578 els jesuïtes arriben a Macao i inicien des d'allí una

política sistemàtica d'entrar a Xina i de preparar-se lingüísticament i cultural per convertir els xinesos. El 1601, Matteo Ricci va aconseguir introduir-se a la cort de Pequín on a partir d'aleshores els jesuïtes ocuparan càrrecs importants -especialment en el departament d'astronomia- i participaran també en el disseny i construcció d'alguns palaus imperials. L'habilitat política dels jesuïtes, entre els quals cal destacar els nom d'Adam Schall i Ferdinand Verbiest, va ser evident quan van aconseguir mantenir la seva posició malgrat el canvi de la dinastia Ming a la manxú.

La importància dels jesuïtes a Xina, posada de manifest amb l'edicte de tolerància de l'emperador Kangxi el 1692, es basa en l'exclusiva que els havia atorgat una butlla papal del 1585 i els va guanyar la hostilitat dels altres ordes religiosos, que els van acusar de tolerància herètica envers els ritus confucians. Al llarg del segle XVIII, la querella dels ritus va contribuir a debilitar l'orde dels jesuïtes – que seria dissolt el 1773 – i va acabar amb tota possible influència cristiana a Xina.

Els jesuïtes, que van fracassar en el seu intent de transmetre el cristianisme als xinesos, van aconseguir per contra introduir Xina a Europa. La visió jesuïta de Xina, molt positiva i abundantment recollida a les cartes anuals que els sacerdots havien d'enviar a l'orde, les *Lettres édifiantes et curieuses*, converteix Confuci en el sant filòsof de la Il·lustració i fa del sistema polític i administratiu xinès l'arquetip que hauria d'aplicar el Despotisme Il·lustrat. Leibnitz, Voltaire, Wolff, Quesnay i Adam Smith sentiran una admiració profunda pels xinesos. Però la sinofília deixarà pas a la sinofòbia a finals del segle XVIII: Kant i Hegel participaran ja de la visió negativa amb què una Europa progressivament colonial s'enfrontarà als pobles dels altres continents.